

Голові разової спеціалізованої вченої ради ДФ 35.735.024 Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, доктору історичних наук, професору Виздрику Віталієві Степановичу
вул. Героїв Майдану, 32, м. Львів-26,
79026

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію ад'юнкта штатного науково-організаційного відділу Стеціва Ярослава Васильовича на тему «Старшини-артилеристи українських армій періоду Української революції (1917-1921): просопографічний портрет», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 032. Історія та археологія.

Актуальність теми дисертації.

Питання воєнної історії доби Української революції 1917-1921 рр., незважаючи на тривале і досить прискіпливе їх вивчення багатьма дослідниками, досі не втрачують своєї актуальності. Зумовлюється вона кількома чинниками, і суто наукові (розкриття невідомих сторінок історії того періоду, уточнення фактів та перебігу подій, введення в науковий обіг нових документів тощо) посідають серед них, на нашу думку, далеко не перше місце. За умов триваючої російсько-української війни, відбиття агресії РФ, яка відбувається не лише у кінетичній формі, але й у формі ідеологічній, боротьбі на історичному фронті, дослідження історії українського війська набуває цілком нового значення. Воїни минулого стають поряд з сучасними захисниками України, органічно входять в ідеологічну роботу у військах. Вивчення сторінок історії українського війська дозволяє змістовно наситити цю роботу. Особливо слід відзначити спрямованість рецензованої дисертації, присвяченої персоналіям українських військовиків. Вивчення їхніх біографій сприятиме підбору нових патронів для частин сучасних Збройних Сил України – в даному випадку артилерійських. Практика показала, що надання почесних

найменувань позитивно відображається на формуванні корпоративного духу, сприяє згуртованості особового складу і підвищенні його боєздатності.

Актуальність поданої дисертації підкреслюється не лише вибором теми, але й обраними автором методологічними інструментами вирішенням поставленого наукового завдання. Особливо слід відзначити використання біографічного методу як найбільш адекватного поставленим дослідницьким завданням. За його допомогою розглянуто життєві долі українських старшин-артилеристів, вивчено процес формування особистості, його індивідуальної трансформації та генерування здатності реалізовувати різні функціональні ролі.

Дисертант, спираючись на найкращі здобутки вітчизняної історіографічної традиції, засвідчує її вихід на якісно новий науково-пізнавальний рівень. Здобувач сформував просопографічний портрет старшин-артилеристів періоду Української революції 1917-1921 рр.

Робота є своєчасною і відповідає вимогам сьогодення. Вибір теми заслуговує на схвалення. Подібні дослідження у вітчизняній історіографії відсутні.

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами Національної академії та кафедри.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукової та науково-технічної діяльності Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (у межах НДР за шифром «УНР» державний реєстраційний номер 0121U110539).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Усі наведені в дисертації висновки та положення наукової новизни автор отримав особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в роботі використано лише ті ідеї та пропозиції, що є результатом особистої праці здобувача.

Дисертант вперше цілісно і системно дослідив і вирішив завдання формування просопографічного портрету старшин-артилеристів українських армій періоду Української революції 1917-1921 рр.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій.

Наукові положення і висновки дисертації належним чином обґрунтовані. Аналіз тексту дисертації та змісту публікацій здобувача це підтверджують.

Достовірність сформульованих у дисертації положень обумовлена поставленою метою та визначеними завданнями дисертаційної роботи.

Авторові вдалося досягти поставленої мети – всебічно вивчити старшинський склад артилерії армій УНР і ЗУНР та сформувати цілісний просопографічний портрет старшин-артилеристів періоду Української революції 1917–1921 рр.

Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру.

У процесі виконання наукового дослідження здобувач обґрунтувала низку позицій, що містять наукову новизну. Серед вперше реалізованих завдань слід, на нашу думку, особливо виокремити такі:

- досліджено суспільно-політичні орієнтири українських старшин-артилеристів напередодні завершення Світової війни;
- проаналізовано особливості військово-організаційної діяльності старшин-артилеристів українських армій;
- досліджено походження, рівень освіти, подальший життєвий шлях старшин-артилеристів після революції 1917–1921 рр. та сформовано цілісний просопографічний портрет;
- досліджено громадсько-політичну діяльність українських старшин у період еміграції.

Дисертаційне дослідження має суттєву наукову значущість і

практичну спрямованість представленої праці у вирішенні важливого питання у сфері національної безпеки і оборони. Питання, які дисертант розкриває у своїй роботі, за обсягом і глибиною висвітлення, обґрунтованістю тверджень свідчать, що вітчизняна історична наука збагатилась науковою роботою, яка містить важливі теоретико-методологічні та прикладні положення.

Повнота викладення основних результатів дисертації. Основні концептуальні положення та висновки дисертаційного дослідження викладено у 17 наукових публікаціях, з яких дві – у фахових виданнях категорії «А», що індексуються в міжнародній базі даних Web of Science (Emerging Sources Citation Index), чотири – у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б».

Наукове значення та практична цінність роботи визначається тим, що автором систематизований та введений до наукового обігу значний масив документальних джерел, пов'язаних з життєвими шляхами українських старшин-артилеристів. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані під час розробки навчальних програм, лекційних курсів, навчально-методичних посібників, підручників із військової та суспільно-політичної історії України для курсантів вищих військових навчальних закладів Міністерства оборони України та студентів гуманітарних факультетів цивільних закладів вищої освіти. Також дисертаційні матеріали можуть бути використані для написання наукових статей, узагальнюючих праць та монографій із військової історії України початку ХХ ст. Результати дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Оцінка змісту, завершеності та оформлення дисертації.

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам Наказу МО і НУ від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». Розв'язуючи дослідницькі завдання, автор спирається на принципи історизму, наукової об'єктивності і системності, критичного підходу до використання історіографії. Для розв'язання поставлених завдань використано низку загально- та спеціальнонаукових методів наукового дослідження, а саме: аналіз, синтез, узагальнення, просопографічний, біографічний, історико-генетичний та ін. Вибір спектру спеціально-наукових та конкретно-наукових методів є цілком виправданим.

Робота складається з анотації, змісту, переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (387 позицій), додатків. У *вступі* в належній формі та достатньому обсязі висвітлені усі необхідні пункти, передбачені Вимогами до оформлення дисертацій. Дисертант обґрунтовує вибір теми дослідження, визначає її актуальність, об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження. Окреслено хронологічні і територіальні рамки, показано новизну і практичне значення отриманих результатів. Аналізуючи *основний зміст роботи*, відзначимо, що структура дисертації відображає ключові проблемні аспекти роботи. Структурний поділ на розділи і підрозділи слід визнати продуманим і логічним. Робота побудована за проблемно-хронологічним принципом, що є цілком обґрунтованим. Розділи дослідження адекватно відображають головні аспекти теми дослідження. Фактологічне наповнення основного змісту достатнє для вирішення завдань, сформульованих автором. *Висновки* дисертаційної роботи достатньо обґрунтовані і відповідають поставленим завданням.

Завершеність роботи визначається повнотою та результатами виконання поставлених у роботі завдань які у сукупності розв'язують досягнення мети.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначимо, що дослідник назагал успішно вирішив поставлені завдання і досяг визначеної мети. Він продемонстрував самостійність суджень і компетентність дослідника-історика. Проте деякі положення дисертації потребують уточнення та додаткової аргументації:

- у другому розділі дисертації (підрозділ 2.1, 2.2), автор аналізує військову службу українських старшин у складі російської та австро-угорської армій, подаючи біографічні відомості офіцерів-артилеристів. Однак згодом дублює цю інформацію в додатках роботи. Доречніше було б викладати матеріал більш узагальнено;
- у третьому розділі аналізуючи службово-бойову діяльність старшин української артилерії в період Української революції 1917–1921 рр., доцільно було б акцентувати увагу на найбільш значимих подіях, відкидаючи другорядні;
- у тексті дисертації подекуди трапляються речення, які потребують більш лаконічного формулювання та використання наукового стилю.

Поряд з тим, висловлені зауваження не мають негативного впливу на загальну оцінку теоретичного рівня та практичної значущості результатів дисертаційної роботи Стеціва Я.В. «Старшини-артилеристи українських армій періоду Української революції (1917–1921): просопографічний портрет».

Висновок.

Тема дисертації повністю відповідає спеціальності 032 — історія та археологія. Дослідження є особистою авторською роботою, цілісною і завершеною згідно з поставленою метою та визначеними завданням.

Рекомендую дисертаційну роботу Стеціва Ярослава Васильовича «Старшини-артилеристи українських армій періоду Української революції (1917–1921): просопографічний портрет» до захисту у відповідній спеціалізованій вченій раді щодо здобуття наукового ступеня доктора

філософії за спеціальністю 032 — історія та археологія. Вважаю, що подана на захист дисертація відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (пп. 5-9) «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 – Історія та археологія.

Рецензент: професор кафедри гуманітарних наук Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
доктор історичних наук, професор

Андрій ХАРУК

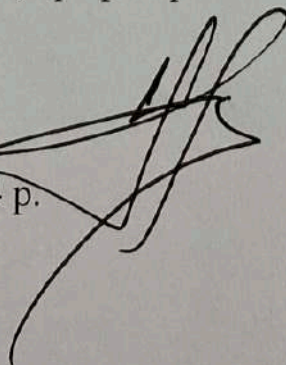
“11” 06 2024 р.

Особистий підпис рецензента доктора історичних наук, професора
ХАРУКА Андрія Івановича засвідчую.

Заступник начальника Національної академії
сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
з наукової роботи
доктор технічних наук, професор

“06” 06 2024 р.

Володимир ГРАБЧАК